

Henry Cöster

Löftesgivning i Linköping – varför?

Henry Cöster tar här upp till diskussion den högmässa med ”löftesgivning” som under början av sommaren hölls i Linköpings domkyrka.

Det händer mycket inom Svenska kyrkan. Mycket är uttryck för både evangelisk frihet och den allmänliga kyrkans mångfald. Men ibland blir jag undrande och vill därför formulera några frågor så att min undrande nyfikenhet eventuellt kan stillas. För det finns ju en risk, att det som proklamerats som förnyelse och fördjupning i själva verket blir ett vällovligt men ytligt fördunklande hinder för kyrkans enda avgörande uppgift, nämligen att förkunna evangelium och dela ut sakramenten.

Vår samtidskultur karakteriseras bland annat av en betoning på individens frihet. Med olika element, som man kan hämta från religionernas och livsåskådningarnas rika mångfald, kan var och en forma sin egen livsförståelse. När jag fick kännedom om en originellt egensinnig högmässa med ”löftesgivning” i Linköpings domkyrka den 6 juni såg jag just det fenomenet. Gudstjänsten var ett överraskande tydligt uttryck för den postmoderna individualismens livsförståelse. Trots min allmänna teologiska orientering blev jag oroadt desorienterad.

Vad är löftesgivningens gudstjänst uttryck för?

Vad hände egentligen i Linköpings domkyrka? Förblandades kanske där kyrkans och livets många olika engagemang med förförelsen i ett behov att gradera? Engagemang kan uttryckas på olika sätt men heligheten kan inte graderas. Alla har en självklar frihet att uttrycka sin livsförståelse och sin gudsrelation. I individualiteten finns också en viktig öppenhet och tolerans för mångfald. Engagemang är avgörande för individers

självförståelse och kyrkans färgglada allmänlighet. Vad betyder då detta, att ett helt individuellt men religiöst motiverat engagemang plötsligt får en massiv biskoplig uppslutning med domkyrkans och högmässans sakrala inramning? Inför ”löftesgivningen” i Linköping blir jag därför undrande.

För föreställningen om individers frihet och olika religiösa engagemang kan riskera att dölja livets ofrånkomliga ömsesidighet. Det finns i den postmoderna individualismen därigenom en skenbar öppenhet och tolerans. Med hjälp av bl.a. Zygmunt Bauman kan man lätt upptäcka att individualism som flytande *liquid* riskerar att fördunkla det med människans liv givna, ömsesidiga beroendet. I Baumans analys av samtidskulturen blir detta tydligt. Om alla ses som flytande individer riskerar ömsesidigheten att uppfattas enbart som ett bindande hinder. Oavsiktligt kan

individualism därför skapa en indifferentens likgiltighet. Varför bry sig, om allt är lika möjligt? Detta är illa nog för samhällsliv, religionsförståelse och undervisning. Min undran nu gäller den sakliga innebörden i och den teologiska och kyrkliga effekten av det som kom till uttryck i löftesgivningen i Linköping.

Vad är ett engagerat kristenliv?

Svenska kyrkan består av kristna individer som tolkar vad det innebär att dopet, evangeliet och bibeln förpliktigar oss att leva som kristna. Men hur skall biskopen i Linköping fortsatt

hantera den, som ”i lydnad till Kristus” och på ”dopets grund” vill lova att leva i celibat och avstå från eget ägande? Ska kyrkan med högmässa och dopförstärkande ritualisering bejaka olika individers önskemål att uttrycka olika lojalitetsförklaringar

”Vad hände egentligen i Linköpings domkyrka?”

gentemot kyrkan, enskilda biskopar eller andra? Det kanske inte är ett frekvent problem. Men detta är uttryck för dålig självavård. Sådant kristligt motiverat individuellt engagemang bör istället befrias från självcentrering.

Vid den enskildes löftesgivande i den aktuella gudstjänsten skapades en oklarhet om hur hennes nya löften skall förstås i relation till de löften, som redan formulerats och avgivits i konfirmationen och i det aktuella fallet dessutom i prästvigningen. Man får genom gudstjänstens utformning lätt intryck att kyrkan här framställer en eftersträvansvärd ideal skärpning

av betingelserna för kristenlivets och dopets efterföljelse. I förkunnelse, gudstjänst och själavård bör kyrkan istället ge den enskilde stöd att som döpt, frimodigt, i sin vardags öm-sidighet, leva med det av Gud redan i dopet givna löftet och välsignelsen.

I den redovisade agendan i Linköping görs en hänvisning till ett beslut i biskopsmötet 1990. Men beslutets innebörd är inte helt klar. Ett exempel är betydelsen av "kommunitet". Den aktuella nunnans celibatlöfte är ju inte knutet till någon annan "kommunitet" än den kyrkliga gemenskap, de uppgifter och det ansvar som hon redan genom dop och prästvigning är förpliktad till. Hur relateras biskopsmötets beslut till alla de gemenskaper som kristna *på olika*

Kristus, som dopet innebär. Det är ett problem. Löftena blir ett uttryck för en högre grad av dopets livgivande gudstillhörighet och en gradering av Guds rättfärdiggörande av människan. Det innebär en olycklig tolkning av dopet och kristenlivet. Delaktighet i kyrkans och församlingens vardagliga liv framställs därmed som en lägre grad av kristenliv. Löftesgivningens utformning och rituella uttryck innebär en idealisering av ett speciellt engagerat liv, som visserligen kan eftersträvas av vissa människor men som i Linköpingsgudstjänsten kom att framställas som ett kristet ideal och knutet till en bokstavlig rituell underkastelse (prostration) under en enskild biskop. På så sätt fördöljs centrala och avgörande drag i dopets,

och ett löfte om att leva med bibel-trohet, bön och diakonal tjänst. Löfte om celibat, att leva med sig själv, förutsätter däremot ingen speciell kyrklig akt. Man kan notera att Linköpingsgudstjänsten inte heller innebär bildandet av någon ny kommunitet. Tvärtom berättar Therése Olsson att det inte finns någon sådan som är villig att ta emot henne. De kommuniteter som finns i Svenska kyrkan avser uppenbarligen inte att välkomna henne eftersom hon är en prästvigd kvinna. Inom den främsta kommunitetsliknande gemenskapen, som finns i stiftet och Svenska kyrkan, Societas Sanctae Birgitta, är det också tydligt att hon inte välkomnas.

Hur blir man ett senapsfrö eller vetekorn?

De kanske mest förbryllande inslagen i gudstjänstens förhoppningsfulla glädje är anspelningen på fröets död och den därpå förväntade skörden. Avgörande är att löftesgivandet i gudstjänsten uttryckligen framställdes som ett föredömligt uttryck för individens beslut att likt ett vetekorn kunna ge rik skörd. Men Evangelium betyder inte en uppgift för att uppstå. Evangeliet bidrar istället till att vi likt vetekornet, "utan egen kraft, förnuft eller vilja", frimodigt kan lita på ett i förkunnelsen och sakramenten redan av Gud givet löfte.

Men hur uppfattas löftesgivningen om celibat, biblisk lydnad och fattigdom i relation till "vetekornets död"? Löftena i domkyrkan innebär ju varken i teologisk eller i kyrkorättslig mening ett löfte om att "lämna världen". Inget vetekorn blir skörd i kraft av ett eget beslut, inte ens i kraft av eget beslut att falla ner i jorden. Dopets, bibelordets, förkunnelsens och kyrkogemenskapens tröst till livsmod riskerar här att döljas, för att istället, genom Linköpingshögmässans individualiserande engagemang i löftesgivning och med prostration, rituellt förvandlas till en idealiserad uppmaning till hierarkiserande underkastelse.

HENRY CÖSTER
Professor emeritus

"Löftesgivningen i Linköping påstås vara ett löfte "på dopets grund"

sätt ofta ingår i? En enskild människa utgör ju ingen kommunitet även om hon önskar leva för andra. Uttalandet från biskopsmötet innebär rimligen därför endast ett konstaterande av ett faktiskt historiskt fenomen. Det finns kommuniteter och de har fungerat på olika sätt i kyrkans historia. De flesta av oss ingår i en rad "kommuniteter", såsom i yrkeslivets olika arbetslag, i företag, kontor, akademi, hemtjänst, vård, lärarkollegier, föreningar, lokalförsamling etc. Många av dessa är också bestämda av eget eller andras livslånga val och bärs alla av Guds barmhärtighet.

Hur relateras löftena till dopet?

Löftesgivningen i Linköping påstås vara ett löfte "på dopets grund". Men de förmaningar, som ligger i varje människas dop, att lita på dopets löfte, skjuts i bakgrunden genom att de knyts till den enskilda individuella nunnans löftesgivning och vingsliknande förening med Kristus. Löftet om celibat och lydnad gavs ett rituellt samband med dopvattnet och ljuset, och kom därmed att uppfattas som en följd av den gemenskap med

kyrkans och gudsrelationens "katolicitet" eller allmänlighet.

Har dopets sakrament, genom att knyts till celibat och lydnad, tillförts ytterligare ett moment? Det innebär i så fall flera skadliga effekter på kyrkans förkunnelse, än det eventuellt pedagogiska och själavårdsmotiverade stöd, som det skulle kunna utgöra för den, som önskar ett speciellt liv i celibat eller som nunna. Det råd som Therése Olsson fick av den tidigare biskopen genom hans påpekande att "du måste själv gå vägen" är helt rimligt. Istället har det nu i domkyrkan förvandlats till en biskoplig legitimering av föredömligheten i hennes livsval.

Innebörden i Linköpingsgudstjänsten väcker fler frågor. Vad innebär biskoparnas relation till en nunna? Vad lovar hon och vad åtar sig kyrkan? Vad åtar sig biskoparna sakligt sett i den förhoppning som uttalades i biskopsmötet 1990 om att utveckla relationen mellan stift och kommuniteter?

Den lojalitet med kyrkan som ligger i löftesgivningen i samband med präst- och diakonvigning rymmer tveklöst redan både en uppmaning